

dolžnost in da ni več vreden tistega zaupanja, katerega mora biti v prvi vrsti deležen vsak minister.

Tako eklatantno preziranje ustavnosti kliče glasno po eklatantnem zadoščenju, a jedino katero morejo dobiti državljani, je to, da odstopi vojni minister. Vlada je pooblaščenec parlamenta, a kdor ne respektuje meje svojega pooblastila, kdor pooblastilo svojevoljno razširi, tisti ga več ne zasluži.

Dolgove, katere je vojni minister napravil, je naredil v imeni države, nje v korist, v obrambo njenih interesov in zato je samo prav, ako delegaciji dovolita zahtevani naknadni kredit. Država ni kriva, če nima spretnega ministra zunanjih del in če vojni minister dasi sloveč kavalerist. nima konstitucionalne vesti, zato je bi bilo absolutno nedopustno, ako bi delegaciji ne dovoliti vladi indemitete. Na drugi strani pa je, kakor smo že rekli, dolžnost delegacij, da zahtevata zadoščenje, da zahtevata, naj kot žrtev teptenega konstitucionalizma odstopi vojni minister baron Krieghammer. Člani delegacij so to dolžni parlamentarizmu. Spravili so že delegaciji ob ves ugled, ob vse spoštovanje pri občinstvu. Ako še zdaj odnehajo, potem je institucija osmešena in ob nerazsodno občinstvo bo trumoma hitelo v tabor socialne demokracije.

Politični pregled.

Državni zbor. — Vesti o zasedanju drž. zbora pode druga drugo tako, da jih ni možno kontrolirati, kajše kritične prevdariti. Najnovejši buletin javlja, da se snide drž. zbor dne 2. junija in da bo zboroval do konca tega meseca. Najprej bo nadaljeval razpravo o jezikovnih predlogih. Ako vidi vlada, da je kaj upanja na ugoden uspeh posvetovanj v jezikovnem odseku, bo zadovoljna in odgodi drž. zbor, ako pa Nemci ne odnehajo, potem se skliče drž. zbor samo za toliko časa, da ukrene kar treba glede cesarjevega vladarskega jubileja, takoj po jubileju pa razpusti drž. zbor in razpiše nove volitve nadeje se, da bodo volitve imele zanjo ugoden uspeh, Nam ni možno presoditi, je-li v teh časnikarskih poročilih natančno očrta vladna namera za bližnjo prihodnost, vsekakor pa se nam zdi, da bi bil že skrajni čas, razpustiti sedanji drž. zbor in apelovali na volilce.

Nagodbni provizorij. — Te dni so imeli ministri nenavadno mnogo posvetovanj. Ta posvetovanja so se nanašala na nagodbni provizorij. Nagodba je sedaj za jedno leto provizorno uveljavljena. Ker vlada nima nič upanja, da izposluje pravočasno parlamentarno rešitev nagodbe in ker tudi ni pričakovati, da se nagodba parlamentarnim putem le provizorno podaljša za jedno leto, zato hoče nagodbni provizorij podaljšati s pomočjo § 14. in se je zaradi tega že začela dogovarjati z ogersko vlado. Banffy je privolil v ta načrt. Ogerska vlada bo provizorij uveljavila s parlamentarnim sklepom, avstrijska pa § 14. Ogerska vlada je dala svoje privoljenje samo pod gotovimi pogoji glede avstro-ogerske banke, kateri so seveda za Ogersko kaj ugodni. Madjarska opozicija ni stem načrtom zadovoljna in grozi vladi z obstrukcijo po dunajskem kopitu. A tudi če se ogerski vladi posreči, ukrotiti obstrukcijo, kar pa ni prav verjetno, se more nagodbni provizorij samo z nasilnim kršenjem ustave uveljaviti. Po ustavi sme krona samo enkrat določiti kvoto. To se je zgodilo za letos in velja Cislitvansko lepe mijijone. Ako bi se to še enkrat zgodilo, bi bi bilo to flagrantno kršenje ustave.

Unanja politika v delegacijah. — Prestolni ogovor, s katerim je cesar otvoril zasedanje delegacij, je bil precej

suhoparen. Jedino, kar je obudilo večje zanimanje, je bilo to, da cesar ni omenil trozveze. Ekspozé, s katerim, je minister zunanjih del grof Goluchowski, pojasnil zunajo politiko, je bil prav za prav samo parafraza cesarjevega ogovora. Minister je povedal, da je razmerje Avstrije napram drugim državam prav dobro, ni pa omenil niti trozveze niti specijelno razmerja z Rusijo. Kar je sicer povedal, ni posebne važnosti, kajti vse drugo je bilo prikrojeno za kaptiviranje delegacij, da dovolita naknadni kredit 30 milijonov in denar za pomnožitev morarico, Nemci so ministra seveda koj prijeli, kaj je s trozvezo. Minister ni mogel drugzega odgovoriti, kakor da je trozveza še vedno podlaga vsi zunanji politiki. Trozveza še ni razveljavljena, torej minister tudi ni mogel drugzega nič odgovoriti. Celotni utis razprave o zunanji politiki pa je ta, da trozveza ni več to, kar je bila, da se za kulisami pripravljajo premembe glede zvez posamičnih velesil. „Linzer Volksblatt“ je celo izrekel mnenje, da je sedanje nemško-radikalno gibanje, katero pretresa našo državo, plod nemških spletk in da prva država s katero bo Avstrija zapletene v vojsko, bo Nemčija.

Naknadni kredit 30 milijonov. — Avstrijska delegacija se s tem kreditom še ni pečala, pač pa vojni odsek ogerske delegacije. Minister Krieghammer je v tajni seji stvar zaupno pojasnil. Kako je kredit opravičil, seveda ni znano, značilno pa je, da je pri razpravi o ministrovih pojasnilih ogerski ministerski predsednik Banffy priznavajoč neustavnost vladnega postopanja rekel, da je vlada zategadelj postopala protiustavno, ker bi bile sicer komplikacije neizogibne. Odsek se je res z ozirom na posebni značaj zaupnih pojasnil izrekel za to, da se naknadni kredit odobri, a v zvezi temu je ves svet prepričan, da je vlada prav kakor Bismarek svoj čas, ko je šlo za septenat, naslikala položaj prav temno samo zategadelj, da jej delegacija dovoli zahtevani kredit.

Avstro-Ogerska in Rusija. Neki nemški list je objavil te dni tajno pogodbo, ki se je baje sklenila mej Avstro-Ogersko in Rusijo. Po ti pogodbi sta si obe državi razdelili Balkan v dve interesni sferi v svrhu, ohraniti mir in status quo. V avstro-ogersko interesno afero bi po tej, do 1. maja 1902. l. veljavni pogodbi spadale Srbija, Macedonija in Albanija, ostali del Balkana pa bi spadal v rusko interesno afero. Obe državi sta vezani, varovati mir, in je vsak kontrahent dolžan, potem ko se je z drugim kontrahentom dogovoril, intervenirati v svoji sferi z oboroženo silo. Nemčiji se je cela pogodba naznanila. Italiji se je pa odstavek glede Albanije zamolčal. Minister zunanjih del grof Goluchowski je izjavil da je ta pogodba smešna izmišljotina. Prav soglasno z navedeno pogodbo je članek v Petrograjskem listu. „Novosti“ ki dokazuje, da Čehi nimajo vzroka, smatrati letos svoje stališče za težje, kakor je bilo lani, češ, razmerje mej Avstro-Ogersko in Rusijo je jako ugodno.

Italija. — Poroča se, da vlada sedaj mir v Italiji. Sila orožja je nagnala upornike, ki bodo bridko občutili svoja dejanja. Koliko je bilo poleg ubitih in ranjenih tudi aretovanih! Nemala kazni jih zadene. Policija je dognala, da je bila milanska revolucija dogovorjena. Nastala je le par dnij pred, nego so nameravali voditelji. Po načrtu naj bi bila nastala dne 10. maja in bi se bili revolucionarji polastili najprej mestne hiše ter proklamirali komuno. Socijalisti so se izjavili, da je namen revolucionarnega gibanja v Italiji, ustanoviti po vzgledu Švice federalno republiko. Umevno je, da je vojaška moč ukrotila nezadovoljneže, vendar morajo ob teh dogodkih navdajati italijansko vlado velike skrbi za bodočnost. Druginja je dala le povod uporu, ki se je že dolgo pripravljal. Vzrok bedi nižjih slojev v Italiji je iskati v neznosnih agrarnih razmerah in ljuti boji v Milanu in Neapolju so le nasledki teh žalostnih razmer. Mali kmet je pravi suženj v Italiji, k temu so se pridružili še nasledniki slabega vladanja Crispijevega in druginja, ustaja je bila potem naravna. Kakor rečeno, vojaška sila je zopet naredila mir, a le začasno in ne za zmirom. Le

korenita preosnova nezdravih razmer more v Italiji trajni mir narediti. Revolucijonarno gibanje ima svoje korenine jako globoko in nemore se presoditi, če ne bi sicer s splošno ustajo dinastija morala trpeti za grehe storjene v škodo blagostanja naroda.

Španjsko-amerikanska vojska. — Že pred nekaj dnevi se je pričakovalo, da zadeniti ameriško in španjsko brodovje ob Kubi in Portorico skup in se odbije določna bitka. Pa namesto tega poročila je došla vest, da se je španjsko brodovje vrnilo v Kadiks, kjer hoče ostati in sploh zavleči odločitev vojske. Mej tem sta se primerili dve praski mej Španjci in Amerikanci. Prva pri Kardenas v havanskem zalivu in druga pri San Juan na Portoriko. V obeh slučajih so se skušali Amerikanci vkrcati na suho. Baje so jo precej skupili in namera se jim ni posrečila. Nasprotno poročilu, da se je glavno španjsko brodovje umaknilo s širokega morja v Kadiks, se je raznesla vest, da se je isto pokazalo pri otoku Martinique na poti proti Kubi oziroma Portoriko. Ta vest je zeto neprijetno presenetila vso Ameriko in dasi so računali na to eventualnost, jim je vendar prekrižala vse načrte. Glavne priprave Amerikancev so bile namreč v tem, da prepeljejo vojsko na Kubo in jo ondi izkrcajo. Takoj se je izdalo povelje, da se odhod pehotnih čet na Kubo ustavi in da naj poveljnik Shelley s svojim brodovjem takoj odrine proti Kubi in se združi z admiralom Sampsonom. Amerikance pred vsem muči negotovost, ker ne vedo za pota španjskega brodovja.

Obrtnija.

Kreditne stvari.

1. V katerih zavodih se dobi kredit?

Kranjska dežela šteje dandanes že precejšnje število raznih denarnih in kreditnih zavodov, ki skrbne na jedni strani, da se razpoloživi denar plodonosno naloži (hranilne vloge), na drugi strani pa, da zadobi domače prebivalstvo potrebni kredit (posojila). Ti kreditni zavodi se ločijo v hranilnice in posojilnice. „Hranilnic“ v pravem pomenu besedu, ki so osnovane na podlagi hranilničnega zakona, je sedaj na Kranjskem 6. Najstarejši in ob enem najbogatejši tak zavod, ki je po svojih pravilih prav za prav le „društvo“, je „kranjska hranilnica“ v Ljubljani, ki deluje z najboljšim uspehom že nad 75 let. Za njo je najstarejša hranilnica mesta Kočevskega. Mlajše pa so v najnovejši dobi osnovane hranilnice mest: Ljubljana, Kranj, Novomesto in Radovljica.

Razven teh denarnih zavodov, „hranilnic“, se nahaja na Kranjskem danes še 63 „posojilnic“, ki so vse osnovane na podlagi združnega zakona z dné 9. aprila 1873. l. oz. postave z dné 1. junija 1889. l. Radi tega so te slovenske posojilnice registrovane zadruga, deloma z omejeno 7, deloma z neomejeno 56 zavezo. Mej vsemi temi zavodi je le jeden, ki deluje že nad 40 let, in ki je bil ustanovljen še pred omenjenim združnim zakonom; ta zavod je „Obrtno pomožno društvo“ v Ljubljani, ki danes seveda ni nobeno „društvo“ več, ampak je kot „zadruga“ urejeno. Vse te posojilnice, katerih poslovna leta so različna (od 0 do 40 let), imajo ponajveč svoj sedož v sodnijskih okrajih, tako da smemo reči, da je

na Kranjskem v 31 sodnijskih okrajih že 63 okrajnih posojilnic. Le sodnijski okraji še nimajo svojega denarnega zavoda, t. j. Tržič na Gorenjskem in Kočevski okraj ter novomeški okraj (v Novem mestu pa je hranilnica.)

V Ljubljani so nahaja razven „kranjske hranilnice“, s katero je kot poseben oddelek zvezano „kreditno društvo“, in razven „mestne hranilnice“ še pet kreditnih zadrug, med njimi obstoji „vzajemno podporno društvo“ iz dveh delov ter je osnovano po načinu društev, zvano „samopomoč“. Po dva kreditna zavoda štejejo že več okrajev. Malo koristno ali večkrat celó škodljivo je, ako sta v enem in istem malem kraju dva enaka denarna zavoda, u. pr. v Košani na Notranjskem, v Cerknici, Il. Bistrici, v Ložu. Principi, ki so podlaga denarnim zavodom kranjskim, so deloma Raiffeisen-ovi, deloma Schulze-Delitsch-evi; kajti pravila večine kranjskih posojilnic se nekaka zmes načel, katera sta bila postavila omenjena možu. Do novejših dobe se je v tem oziru pri ustanavljanju posojilnic jednotno, ker so večinoma sprejeli (ali vsaj s prav malmi premembami) uzorna pravila „Zveze slovenskih posojilnic“ (predsednik g. Miha Vošnjak). Le pri poslovanju se nekatere posojilnice (2—3) opirajo malo bolj na Delitsch-eva pravila; tako dajejo n. pr. posojilnice na Vrhniki in v Metliki tudi neudom posojila, da dosežejo za ude, katerih število je omejeno, večjo dividendo. V novejšem času začeli so nekateri snovati tako imenovane „Raiffeisenove“ posojilnice, s katerim lepim imenom so hoteli dvigniti njih veljavo, akoravno statuti teh zadrug ne odgovarjajo povsem načelom tega moža. (Mogoče je tudi, da so hoteli s tem prikriti narodni značaj zavoda). Pri večini kreditnih zadrug ni krog njih delovanja po pravilih omejen, vendar delujejo v resnici ali vsaj največ v obsegu svojega sodnijskega okraja in sosednih občin. Nekateri novejši zavodi, ki so hoteli porabiti pristojbinsko olajšavo, dovoljeno v zakonu z dné 1. 1889 l. (t. j. uporaba meničnega koleka pri zadolžnicah), osnovali so svoja pravila na podlagi tega zakona, in se jim je od finančne oblasti omenjena olajšava tudi dovolila. Takih posojilnic je na Kranjskem že več. Mej temi so omejile nekatere krog svojega delovanja na jeden sodnijski okraj (Krško), ali še na sosedne občine (Žužemberk, Lož i dr.); nekatere celó samo na jedno ali več političnih občin; to so največ one, katero se imenujejo Raiffeisenove. Blagajnic brez združnih pravic pa našega znanja na Kranjskem ni, izvzemši nekatere blagajne za smrtne slučaje (Sterbekassen) n. pr. v Ljubljani in v Idriji.

Kot moralna pomoč slovenskim posojilnicam v vseh slovenskih pokrajinah se je že pred 15 leti ustanovila pod vodstvom že gore imenovanega g. Mihe Vošnjaka „Zveza slovenskih posojilnic“ v Celju; društvo deluje jako plodonosno, pristopilo mu je že kaci 50 posojilnic, štaterskih, kranjskih, koroških in primorskih. Društvo izdaje spise poučlivega in statističnega zadržaja („Letopis slovenskih posojilnic“); podpira ustanavljanje novih posojilnic in nadzoruje vedno svoje ude-posojilnice po posebnih nadzorovateljih.